

BARBARA BURCHARD

SPRAWOZDANIE Z WSTĘPNYCH BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH KULTURY CZASZ LEJOWATYCH W LELOWICACH, POW. PROSZOWICE, W 1962 ROKU

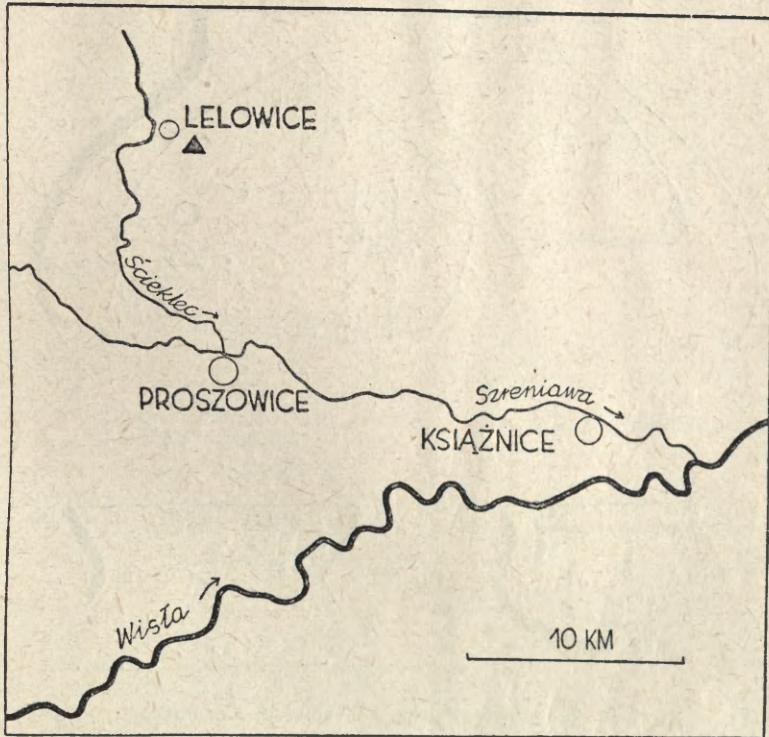
Osada kultury czasz lejowatych w Lelowicach znana jest już od kilkudziesięciu lat. Stanowisko to zostało odkryte przez Mariana Wawrzeńckiego, który w latach 1888, 1904 i 1905 przeprowadził tam badania wykopaliskowe, w wyniku których uzyskał bogate materiały kultury czasz lejowatych, niejednokrotnie cytowane w literaturze archeologicznej. W publikowanych sprawozdaniach z badań¹ M. Wawrzeńcki określa tę osadę jako rozległą. Rozrzut stwierdzonych znalezisk, jego zdaniem związanych z osadą czasz lejowatych, obejmuje przestrzeń o promieniu ok. 200 m.

Miejscowość Lelowice położona jest w południowej części Wyżyny Małopolskiej, ok. 22 km na północ od Wisły i ok. 10 km na północ od Proszowic. Wieś położona jest na wzgórzach, na lewym, wschodnim brzegu rzeczki Ścieklec, będącej północnym, lewobrzeżnym dopływem Szreniawy. Stanowisko to znajduje się w centrum gęsto zasiedlonego przez ludność kultury czasz lejowatych terenu. Największą zbadaną osadą w sąsiedztwie Lelowic są Książnice Wielkie znajdujące się niedaleko ujścia Szreniawy do Wisły. Odległość między tymi stanowiskami w linii powietrznej nie wynosi więcej niż 30 km. Badania osady w Lelowicach pozwolą może zaobserwować układy stratygraficzne, jak również może dostarczą danych do stosunku tej osady do sąsiadujących stanowisk tej kultury.

Tegoroczne badania miały na celu zlokalizowanie stanowiska oraz ewentualną próbę ustalenia jego zasięgu. Osada znajduje się w południowo-wschodniej części wsi na polach zwanych Zachoinie, położonych na skłonie wzniesienia, które opada ku południowi w stronę nieckowatej dolinki, o mniej więcej nieckowatym przebiegu i spadku skierowanym ku zachodowi w stronę Ściekca. Od wschodu i zachodu wzgórza otoczone jest dolinkami zbiegającymi do wyżej opisanej doliny. Dno głównej doliny jest podmokłe i płynie nim niewielki ciek wodny. Zachoinie, podobnie jak okoliczne wzgórza, pokryte jest grubą warstwą lessu, liczącą co najmniej kilka metrów miąższości.

W wykopie poszukiwawczym szerokim na 2 m, długim na 150 m przecinającym poprzecznie wzgórze, w przypuszczalnie najbliższym sąsiedztwie terenu badań M. Wawrzeńckiego, natrafiono na jedną dość dużą (o średnicach $2,5 \times 3$ m, głęboką na ok. 2,5 m) jamę kultury czasz lejowatych, zawierającą zabytki typowe dla południowej

¹ M. Wawrzeńcki, *Poszukiwania archeologiczne w Lelowicach i Mieroszowie w guberni kieleckiej*, „Mat. Antr.-Arch. i Etn.”, Kraków t. 3:1898, s. 51—56; M. Wawrzeńcki, S. Jastrzębowski, *Poszukiwania archeologiczne w Królestwie Polskim*, „Mat. Antr.-Arch. i Etn.”, Kraków t. 7:1904, s. 158; M. Wawrzeńcki, *Poszukiwania archeologiczne w Królestwie Polskim*, „Mat. Antr.-Arch. i Etn.”, Kraków t. 10:1908, s. 56, 82.

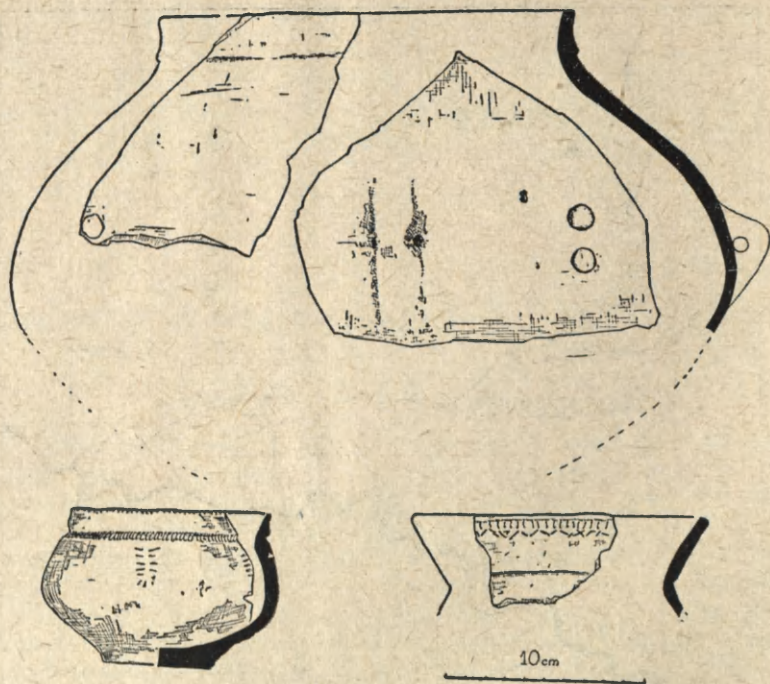

Ryc. 1. Lelowice, pow. Proszowice. Szkic sytuacyjny stanowiska

grupy tej kultury. W trakcie eksploracji tego obiektu (oznaczonego numerem 7) stwierdzono, że od zachodniej strony sąsiaduje on bardzo blisko z dalszą jamą, której zbadanie odłożono na rok następny ze względu na ograniczone fundusze. W wypełnisku jamy 7 znajdowały się: liczne bryły przepalanej polepy, o układzie całkowicie zakłóconym, skorupy z naczyń, fragment przęślika miseczkowatego, nóż krzemienisty, wykonany na długim wiórze, z surowca szarego, biało nakrapianego, tłuczek krzemienisty z surowca jurajskiego, fragmenty surowca krzemienistego jurajskiego, barwy woskowożółtej oraz liczne kości zwierzęce, wśród których stwierdzono kości bydła rogatego, świni, kozy lub owcy. Ceramika reprezentowana jest przez fragmenty czasz lejowatych z ornamentem stemplowym, wykonywanym również w technice ściegu bruzdowego, naczyń workowatych, z karbowaniem pod krawędzią, dużej amfory z uchami i ornamentem kótek na brzusku, czarki zdobionej frędzlami, fragment ucha typu *ansa lunata* oraz kilka form mniej typowych nie dających się chwilowo zidentyfikować ze względu na brak materiałów porównawczych z tego samego stanowiska. Ponadto stwierdzono dwie skorupy z ornamentem żłobkowym, promienistym. Dalsze badania na tym stanowisku mogą dostarczyć nowych danych do zagadnienia relacji chronologicznej kultury czasz lejowatych i ceramiki promienistej.

Przekop poszukiwawczy, oprócz opisanej wyżej jamy, ujawnił ślady osadnictwa kultury łużyckiej oraz przypuszczalnie przeciął zasypany wykop M. Wawrzeńckiego.

Zakład Archeologii Małopolski
IHKM PAN w Krakowie

Ryc. 2. Lelowice, pow. Proszowice. Ceramika

Rys. Z. Kobańska

BARBARA BURCHARD

REPORT ON PRELIMINARY ARCHAEOLOGICAL EXCAVATIONS OF A FUNNEL
BEAKER SETTLEMENT AT LELOWICE, DISTRICT OF PROSZOWICE,
IN 1962

The object of the 1962 excavations was to establish the position and extent of the Funnel Beaker habitation site discovered at the beginning of the 20th century. The site lies in the southern part of the Little Poland Upland, 22 km north of the Vistula, in the Kraków-Miechów loess region that abounds in traces of Funnel Beaker habitation.

As a result of trial excavations we have disclosed a pit containing archaeological material typical of the southern group of this culture. The fill of the pit has also yielded two potsherds with channeled decoration characteristic of the Radial Decorated Pottery culture. Further excavation conducted on this site may provide materials that will contribute to the problem of chronological relations between the Funnel Beaker and the Radial Decorated Pottery (Baden) culture.